

การบริหารจัดการเชิงคุณภาพการเก็บวัตถุพยานในกระบวนการผ่าชันสูตรศพทางนิติเวชศาสตร์
Quality Management of Evidence Collection in Medico legal Autopsy

กณิก เฉลิมพัทธ์¹, ดร.กิตติคุณ มีทองจันทร์²,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิตเสศ³

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: reisakio157@gmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: kittikhun_me@gmail.com

³ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: Narong.kulnides@gmail.com

บทคัดย่อ

การเก็บวัตถุพยานเป็นกระบวนการภายใต้มาตรฐานห้องปฏิบัติการ ศพของผู้เสียชีวิตในคดีเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่อการสืบสวน การผ่าชันสูตรศพเป็นข้อกำหนดตามกฎหมายเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการเสียชีวิตในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ คุณภาพของวัตถุพยานส่งผลกระทบต่อห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของวัตถุพยาน ได้แก่ (1) อุปกรณ์ที่ใช้เก็บวัตถุพยาน (2) เทคนิควิธีการเก็บวัตถุพยาน (3) การเก็บรักษาศพก่อนการผ่าชันสูตร (4) ระบบห่วงโซ่วัตถุพยานและระบบงาน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงระดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของวัตถุพยานที่ได้จากระบบการผ่าชันสูตรศพทางนิติเวชศาสตร์ มาทำการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานเก็บวัตถุพยานในกระบวนการผ่าชันสูตรศพทางนิติเวชศาสตร์โดยอ้างอิงเทคนิค TQM และมาตรฐานห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานสากล การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์เจาะลึกในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ช่วยแพทย์ผ่าศพ แพทย์นิติเวช และหัวหน้าห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ ในหน่วยงานที่ให้บริการผ่าชันสูตรศพ ในพื้นที่กรุงเทพฯ เพื่อสร้างรูปแบบการทำงานที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับภาคประชาชน ตลอดจนกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ : การบริหารจัดการเชิงคุณภาพ, การเก็บวัตถุพยาน, การผ่าชันสูตรศพทางนิติเวชศาสตร์

Abstract

Evidence collection is a process under laboratory protocol based on international standards. Medico legal autopsy must be conducted in case of unnatural death under Thailand laws which provide evidence for further forensics investigation in laboratory. Factors that affect quality of evidence are sample collection are equipment, method in collection, pre autopsy management and chain of custody systems. This study assesses the level of factors by analyzing structural model equation to redesign working process of evidence collection in medico legal autopsy in total quality management principle. Using

purposive sample from medical assistant, forensic doctor and forensic laboratory chief in Bangkok. Creates a good image and creates credibility for the people and justice.

Keyword: Quality Management, Evidence Collection, Medico legal Autopsy

บทนำ

รัฐต้องการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยวัตถุพยาน ในคดีที่มีผู้เสียชีวิต อาจได้จากกระบวนการผ่าศพทางนิติเวชศาสตร์ กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ เมื่อ บุคคลนั้นตายผิดธรรมชาติ หรือตายระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน เว้นการตายโดยการประหารชีวิต เมื่อไม่สามารถระบุสาเหตุการเสียชีวิตได้จากการชันสูตรศพเบื้องต้น ให้อำนาจพนักงานสอบสวนผู้ดูแลคดี มี สิทธิ์ในการส่งศพให้ผู้เชี่ยวชาญทำการผ่าศพเพื่อทราบถึงสาเหตุการเสียชีวิต (วิสูตร,2552) ปัญหาด้าน มาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นปัญหาสำคัญในแวดวงนิติวิทยาศาสตร์ไทยอย่างมากรัฐจึงกำหนดแผนการปฏิรูป ระบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี มีเป้าหมาย

1. หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล มีระบบการตรวจเก็บพยานหลักฐานและ การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ และมีอิสระอย่างแท้จริง
2. ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานตามมาตรฐานวิชาชีพและมีแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน
3. พนักงานสอบสวนมีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติ วิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น
4. การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีมีมาตรฐาน
5. โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเพียงพอต่อการรองรับงาน ด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั่วถึงทั่วประเทศ (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้าน กระบวนการยุติธรรม, 2560)

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของวัตถุพยาน โดยเฉพาะในงานด้านนิติเวชศาสตร์ ซึ่งสังคมคาดหวังต่อผลการดำเนินงาน เพื่อวางรูปแบบการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐานสากล เป็นไปตามนโยบาย ของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของวัตถุพยานในกระบวนการผ่าชันสูตรศพ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานโดยใช้การบริหารจัดการคุณภาพตามหลักมาตรฐานสากล

การชันสูตรและผ่าศพทางนิติเวชศาสตร์

ระบบการชันสูตรพลิกศพนั้นมีหลายระบบ ในประเทศไทย เป็นระบบตำรวจ (Police System) ใช้ใน ประเทศจีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นต้น ตำรวจมีอำนาจหน้าที่หลักในการ ชันสูตรศพ ทั้งในแง่การประสานงาน การตัดสินใจดำเนินงาน สรุปสาเหตุการเสียชีวิตตามรายงานของแพทย์ และการดำเนินการเกี่ยวกับศพ (พงศกร,2560) การผ่าศพในทางนิติเวชศาสตร์ เป็นการตรวจสภาพศพ ภายนอก ตรวจบาดแผล และการเปลี่ยนแปลงของร่างกายภายนอก แล้วจึงผ่าศพตามตำแหน่งเพื่อตรวจ ภายใน รวมไปถึงการตัดชิ้นเนื้อเพื่อตรวจทางกล้องจุลทรรศน์ เก็บวัตถุพยานเพื่อส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

เพื่อให้ทราบรายละเอียดและข้อมูลที่จำเป็น อันได้แก่ ผู้ตายเป็นใคร ผู้ตายตายที่ไหน ระยะเวลาในการเสียชีวิต สาเหตุการเสียชีวิต กลไกในการเสียชีวิต ในการตรวจศพบางรายอาจทราบได้ละเอียดถึงพฤติการณ์ในการเสียชีวิต (เลียง, 2547) การผ่าชันสูตรศพสามารถเกิดขึ้นได้โดย การร้องขอโดยญาติผู้เสียชีวิตและการร้องขอตามกฎหมายโดยพนักงานสอบสวน การผ่าศพคดีผู้ฆ่าศพควรเป็นนิติเวชแพทย์หรือพยาธิแพทย์และต้องทำการผ่าศพในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อการผ่าศพ (วิชาญ, 2560) ภายหลังจากกระบวนการผ่าชันสูตรแล้วเสร็จ ผลที่ได้จากการผ่าชันสูตรศพญาติผู้เสียชีวิตจะได้รับหนังสือใบแจ้งการตายซึ่งระบุการเสียชีวิตเบื้องต้นไปออกมรณะบัตร ส่วนผลการตรวจฉบับสมบูรณ์จะถูกส่งไปยังพนักงานสอบสวนเมื่อผลการทดสอบทางห้องปฏิบัติการเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อประกอบในสำนวนของคดีความต่อไป

ห่วงโซ่วัตถุพยาน

ห่วงโซ่วัตถุพยาน (chain of custody) คือความต่อเนื่องของการครอบครอง รักษาวัตถุพยาน โดยต้องมีการบันทึก ช่วงเวลา ของการครอบครองวัตถุพยาน ตั้งแต่ที่วัตถุพยานนั้นเกิดขึ้น และถูกส่งต่อเป็นทอดๆ ผ่านจากสถานที่เกิดเหตุ ไปยังห้องปฏิบัติการ หากขาดการต่อเนื่องของการครอบครองวัตถุพยานหลักฐานย่อมไม่น่าเชื่อถือในชั้นศาล (ณรงค์, 2559) วัตถุพยานที่ได้มาโดยชอบธรรมและมีห่วงโซ่วัตถุพยานที่ดี จะมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ได้ถูกต้อง หรือใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด (คณะทำงานจัดทำร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล, 2559) หลักของห่วงโซ่วัตถุพยานประกอบด้วย

1. การจัดการ (taking) ผู้เก็บวัตถุพยาน ต้องจำแนกวัตถุพยานโดยการทำคำหาญ ระบุวันเดือนปีที่เก็บ และรายละเอียดต่างๆ
2. การเก็บ (keeping) เป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าการเก็บและครอบครองวัตถุพยานได้กระทำอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการแยกเก็บและเข้าถึงได้โดยเฉพาะผู้ที่จำเป็นเท่านั้น
3. การขนส่ง (transporting) ต้องรัดกุม ไม่เกิดการสับสนกับวัตถุพยานอื่นมีการลงทะเบียน มีการปิดผนึก และติดฉลากได้อย่างเหมาะสม ไม่สามารถถูกเปิดออกได้โดยไม่ทำลายผนึก
4. การส่งมอบ (delivering) ส่งมอบให้กับผู้รับอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีหลักฐานแสดงวันเดือนปีที่รับของกลาง และมีรายชื่อผู้รับผิดชอบทุกครั้ง (สฤชต์, 2551)

หลักปฏิบัติทั่วไปในการเก็บวัตถุพยาน

1. มีการถ่ายภาพบันทึกไว้ โดยจะต้องถ่ายในลักษณะที่ขนานกับวัตถุที่ต้องการถ่าย พร้อมวางป้ายสเกลเสมอ การถ่ายภาพจะต้องถ่ายตั้งแต่สภาพศพยังใส่เสื้อ ถอดเสื้อออก หากเป็นศพไม่ทราบชื่อหรือศพที่มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปมาก เช่นการถูกเผา ศพเน่า ให้เน้นการถ่ายคำหาญต่างๆ เช่นรอยสัก แผลเป็น แผลจากการรักษาพยาบาลเก่า เพื่อใช้ในการพิสูจน์บุคคล และ ถ่ายเมื่อมีการผ่าตรวจตามตำแหน่ง จุดที่บ่งชี้ถึงร่องรอยความผิดปกติ เช่น รอยขี้ รอยแตกของอวัยวะ บาดแผลต่างๆ
2. การบรรจุวัตถุพยานลงในหีบห่อเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุพยาน ต้องเปลี่ยนถุงมือทุกครั้ง เพื่อป้องกันการปนเปื้อน ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่สัมผัสวัตถุพยานโดยตรง เช่น คีมจับ ใบมีดตัดชิ้นเนื้อ กรรไกรตัดเล็บ อย่างสม่ำเสมอ เก็บวัตถุพยานในภาชนะแยกกัน โดยเลือกภาชนะตามข้อกำหนดหรือความต้องการของห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ในกรณีที่วัตถุพยานเป็นเสื้อผ้าที่ยังไม่แห้ง ควรใช้กระดาษแบ่งคั่นผ้า เพื่อป้องกันการเปื้อนในถุงบรรจุผ้า

3. การรักษาสภาพของวัตถุพยานทางชีววิทยา ควรให้วัตถุพยานมีลักษณะแห้ง โดยการผึ่งลมก่อนการบรรจุหีบห่อ เลือกใช้หีบห่อบรรจุที่เป็นกระดาษเสมอ ห้ามใช้แบบซองพลาสติก เพราะทำให้วัตถุพยานชื้นและเน่าได้ ยกเว้นวัตถุพยานที่เป็นชิ้นเนื้อ หรือกระดูก ให้บรรจุลงในขวดพลาสติกใสในช่องแช่แข็งทันทีที่เก็บ วัตถุพยานที่เป็นหลอดเลือดและชิ้นเนื้อในขวดต้องชิ้นเนื้อไม่ควรนำเข้าสู่ช่องแช่แข็ง

4. การติดฉลากและทำเครื่องหมายบนวัตถุพยาน ควรมีการลงบันทึกวัตถุพยานเป็นระบบเพื่อสามารถตรวจสอบสิ่งที่เก็บจากหมายเลขศพ หรือบาร์โค้ดภายใน ไม่ควรใช้ชื่อในการค้นหา การติดฉลากควรมีรายละเอียด ชนิดและตำแหน่งที่พบวัตถุพยานชิ้นนั้น หมายเลขหรือบาร์โค้ดประจำศพนั้น ชื่อของผู้เก็บวัตถุพยาน ปิดทับขวดบรรจุหรือหีบห่อวัตถุพยานด้วยเทป พร้อมทั้งเขียนวันที่และชื่อผู้เก็บบนแถบเทป (Oregon state police, 2015) (South Carolina law enforcement division, 2018) หรือเก็บวัตถุพยานในกล่องที่มีกุญแจปิด มิดชิดแน่นหนา

มาตรฐานห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์

มาตรฐานที่ถูกนำมาเข้ามารับรองมาตรฐานการทำงานของห้องปฏิบัติการโดยสากล คือ ISO/IEC 17025 ระบุข้อกำหนดทั่วไปสำหรับห้องปฏิบัติการที่จะต้องดำเนินการทดสอบ และสอบเทียบโดยมีหลักการสุ่มตัวอย่างที่อยู่บนพื้นฐานทางวิชาการ พัฒนาและวิธีการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ มีการดำเนินงานตามที่หน่วยงานด้านการรับรองมาตรฐานสากลกำหนดไว้ นอกจากนี้มาตรฐานของห้องปฏิบัติการครอบคลุมไปถึงระบบการบริหารคุณภาพทั่วไป ISO 9001 ที่ว่าด้วยการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน และคำนึงถึงผู้รับบริการเป็นสำคัญ (ชัยชาญ, 2559) ยังมีมาตรฐานสากลของประเทศต่างๆ ที่มารับรองคุณภาพห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ ได้แก่

1. ASCLD: American Society of Crime Laboratory Directors
2. ENFSI: European Network of Forensic Science Institutes
3. NATA: National Association of Testing Authorities
4. SMANZFL: Senior Managers of Australia New Zealand Forensics Laboratory
5. UKAS: United Kingdom Accreditation Service

ปัจจัยที่มีผลกระทบการทดสอบ/สอบเทียบ ตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025 (อุกฤษฏ์, 2560)

1. บุคลากร ต้องกำหนดความสามารถและคุณสมบัติพื้นฐาน ปรับปรุงคำบรรยายลักษณะงานให้เป็นปัจจุบัน กำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากร กำหนดการฝึกอบรม ประเมินประสิทธิผลการฝึกอบรม ประเมินความสามารถทางวิชาการ (The Royal College of pathologist, 2013)

2. สถานที่และสภาวะแวดล้อม ต้องมีความเหมาะสมกับงานและไม่ทำให้ผลการวัดผิดพลาด แยกกิจกรรมที่เข้ากันไม่ได้ออกจากกัน มีการรักษาความสะอาด และควบคุมการเข้าออก

3. วิธีทดสอบ มีขั้นตอนการดำเนินงานเหมาะสมจัดทำเป็นเอกสารพร้อมใช้งาน เลือกใช้วิธีการทดสอบที่เป็นมาตรฐานเป็นหลัก หากใช้วิธีที่สร้างขึ้นเองต้องมีการทดสอบและตกลงกับผู้รับบริการ มีการประมาณค่าความไม่แน่นอนของการวัดโดยแสดงในใบรายงานผล มีการควบคุมข้อมูล

4. เครื่องมือ มีเพียงพอ มีการซ้บเฉพาะเครื่องมือ มีค่าความแม่นยำตามที่ต้องการ มอบหมายผู้ใช้เครื่องมือและมีคู่มือการใช้เครื่องมือ มีบันทึกประวัติการใช้งานเครื่องมือ มีการป้องกันจากการถูกปรับแต่ง

5. การสอบกลับ คือการบอกได้ว่าผลการวัดแตกต่างจากมาตรฐานในชาติ หรือ นานาชาติเท่าใด ต้องกำหนดให้มีขั้นตอนการสอบเทียบเครื่องมือ โดยหน่วยงานสอบเทียบภายนอก หรือ ใช้การทดสอบความชำนาญหากเป็นกระบวนการที่ใช้คนวัดผล

6. การชักตัวอย่าง คือการนำตัวอย่างที่เป็นผลการทดสอบ หรือผลผลิตกลับมาทำการทดสอบใหม่ โดยใช้การสุ่มทางสถิติ ต้องมีการบันทึก ขั้นตอนการชักตัวอย่าง ผู้ชักตัวอย่าง หากพบการเบี่ยงเบน หรือการละเว้นในขั้นตอนที่กำหนด ต้องมีการบันทึก

7. การจัดการตัวอย่าง มีการกำหนดขั้นตอน การขนส่ง การรับ การป้องกัน การเก็บรักษา และการทำลายตัวอย่าง ในคู่มือ มีระบบชั่งตัวอย่าง หากมีความไม่สมบูรณ์ ผิดปกติ ต้องมีการบันทึกสภาพ/ภาวะผิดปกติ พร้อมทั้งแจ้งลูกค้าและบันทึกข้อหารือกับลูกค้า มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการป้องกันการเสื่อมสภาพ สูญหาย และความปลอดภัยของตัวอย่าง (The Royal College of pathologist, 2011)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการเก็บวัตถุดิบในกระบวนการผ่านสูตรศพ

กระบวนการเก็บวัตถุดิบในกระบวนการผ่านสูตรศพเป็นเพียงส่วนหนึ่งของมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการเก็บวัตถุดิบในกระบวนการผ่านสูตรศพเป็นตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร และตัวแปรประจักษ์ 15 ตัวแปร เพื่อใช้ศึกษาในสมการโครงสร้าง ที่มีความเชื่อมโยงกับข้อกำหนดในมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ISO 17025 ดังนี้

1. คุณภาพการเก็บวัตถุดิบ

1.1 ความถูกต้อง หมายถึงชื่อและข้อมูลจากทางผู้ส่งศพ ผู้รับศพ ห้องปฏิบัติการ ตรงกัน ไม่มี ความผิดพลาด เก็บวัตถุดิบครอบคลุมเหมาะสมแก่สาเหตุการเสียชีวิตที่สงสัยตามดุลยพินิจของแพทย์เป็นหลัก ความครอบคลุมนี้ถูกจำกัดด้วยงบประมาณและระยะเวลาทั้งหมดของกระบวนการนับจนถึงเวลาที่ผลทางห้องปฏิบัติการส่งถึงพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

1.2 ความเหมาะสม หมายถึง วัตถุดิบถูกเก็บรักษาในหีบบรรจุ วิธีการขนส่งไปยังห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานและปลอดภัยต่อการดักจับ โดยมีลักษณะอย่างน้อยตรงตามมาตรฐานขั้นต่ำของห้องปฏิบัติการตามที่ตกลงกัน ซึ่งโดยมากแล้วขึ้นอยู่กับความต้องการของอุปกรณ์ทดสอบของห้องปฏิบัติการ หรือตามมาตรฐานสากล

1.3 การตรวจสอบกลับได้ หมายถึง วัตถุดิบสามารถถูกเรียกกลับมาทำการทดสอบซ้ำ หรือทำการทดสอบเพิ่มเติมโดยไม่เสียหาย หรือ ทราบถึงวันที่เก็บ สภาพศพ ผู้เก็บ ผู้ลงทะเบียน แพทย์ผู้ชันสูตร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสของกระบวนการทางห้องปฏิบัติการโดยรวม

2. อุปกรณ์ที่ใช้เก็บวัตถุดิบ

2.1 ปริมาณของอุปกรณ์ หมายถึง มีจำนวนวัสดุที่ใช้ในการเก็บวัตถุดิบและงานอื่นๆ เช่น งานผ่านสูตรศพ งานรักษาสภาพศพ งานเอกสาร งานภาพถ่ายทางการแพทย์ ที่เกี่ยวข้องเพียงพอ มีการตรวจสอบและลงบันทึกการใช้งาน เนื่องจากอุปกรณ์ในงานอื่นๆล้วนสามารถส่งผลกระทบต่อกันเมื่อผู้เก็บวัตถุดิบ มีหน้าที่ในหลายงานพร้อมกัน

2.2 ความเหมาะสมของอุปกรณ์ต่อการทดสอบทางห้องปฏิบัติการ หมายถึง อุปกรณ์เก็บวัตถุดิบ ตรงตามความต้องการของห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ หากอุปกรณ์ไม่เหมาะสมต้องทราบความคลาดเคลื่อนของผลการทดสอบทางห้องปฏิบัติการที่อาจเกิดขึ้นได้ อุปกรณ์ในการเก็บวัตถุดิบ และอุปกรณ์ชั่ง ตวง วัด ภายในห้องผ่านสูตรศพ ได้รับการสอบเทียบ หรือ ได้รับการรับรอง ซึ่งคุณสมบัติพร้อมทั้งใบรับรอง ของอุปกรณ์เก็บวัตถุดิบควรถูกกำหนดไว้

2.3 ความเหมาะสมของอุปกรณ์ป้องกันวัตถุดิบ หมายถึง อุปกรณ์ป้องกันวัตถุดิบ มีความเหมาะสม สามารถป้องกันการเปิดวัตถุดิบ และจำกัดการเข้าถึงวัตถุดิบ ซึ่งทำให้ผู้รับช่วงต่อ หรือห้องปฏิบัติการมั่นใจวัตถุดิบได้มากขึ้น อีกทั้งเป็นการป้องกันตัวของผู้เก็บวัตถุดิบในการปฏิบัติหน้าที่

3. เทคนิคการเก็บวัสดุพยาน

3.1 การจัดการองค์ความรู้ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กร และส่วนงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวัสดุพยาน กระบวนการการผ่านชั้นสุตรศพที่ถูกต้อง ที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละสาเหตุการเสียชีวิต (Cristina Basso, 2017) (Michael Osborn, 2015) ตำแหน่งการเลือกตัดชิ้นเนื้อให้เหมาะสมกับพยาธิสภาพของโรค การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลกันภายในองค์กร

3.2 การจัดเก็บวัสดุพยาน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เพียงพอต่อการเก็บวัสดุพยาน ทราบวิธีการจัดเก็บวัสดุพยาน และข้อจำกัดของวัสดุพยาน ทั้งจากตำแหน่งที่เก็บ สภาพความบาดเจ็บของศพ ล้วนส่งผลต่อค่าที่วัดได้ทางห้องปฏิบัติการ (Spitz, 2006) ความแตกต่างของวัสดุพยานจากศพเด็ก ศพผู้ใหญ่ (Michael Osborn, 2017) ควรทราบถึงค่าความคลาดเคลื่อนเกิดจากเทคนิคการเก็บวัสดุพยาน แต่ละชนิด ซึ่งในชั้นศาลมักไม่เข้าใจความคลาดเคลื่อนทางเทคนิค แต่คิดว่าความคลาดเคลื่อนของผลการทดสอบ เกิดจากความผิดพลาดของบุคลากรเป็นส่วนใหญ่ (Angi M. Christensen, 2014)

3.3 การป้องกันวัสดุพยาน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานทราบวิธีป้องกันวัสดุพยาน และตระหนักถึงความสำคัญของการหีบห่อวัสดุพยาน การใช้งานระบบควบคุมวัสดุพยาน ให้ถูกต้อง ก่อนการนำส่งห้องปฏิบัติการตามแต่ละชนิดอย่างเหมาะสม หากห้องปฏิบัติการนิติเวชศาสตร์ไม่สามารถรับวัสดุพยานไปตรวจได้ทันที เนื่องจากการปฏิบัติงานของห้องผ่าชันสุตรศพไม่มีวันหยุด แต่ห้องปฏิบัติการมีการหยุดงานจึงเกิดช่วงเวลาที่เป็นช่องว่างของการครอบครองวัสดุพยาน หากไม่มีการควบคุมคุณภาพของการรักษาตัววัสดุพยาน และห่วงโซ่วัสดุพยานดีพอ ทำให้วัสดุพยานเสียคุณค่าไป

4. การเก็บรักษาศพก่อนการผ่าชันสุตร

4.1 วิธีการนำส่งศพจากสถานที่เกิดเหตุ หมายถึง การรักษาสภาพศพให้ใกล้เคียงในที่เกิดเหตุและเป็นธรรมชาติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ เนื่องจากวัสดุพยานมีความเปลี่ยนแปลงมาก การเก็บรักษาศพโดยหลายหน่วยงานและส่งเป็นทอดๆ คุณภาพของวัสดุพยานที่ได้จากศพจึงอาจถูกทำลายไปโดยเวลา และการปฏิบัติงานที่ไม่ได้มีการควบคุม นอกจากนี้ยังมีการทำลายสภาพศพที่เกิดจากความไม่ตั้งใจเช่นการฉีดยารักษาสภาพศพ หรือการนำไปฝังดินอีกด้วย

4.2 วิธีการเก็บศพก่อนการผ่าชันสุตร หมายถึง กระบวนการการรักษาสภาพศพให้พร้อมสำหรับการผ่าชันสุตรใกล้เคียงกับสภาพศพที่รับมาใหม่ พร้อมทั้งบันทึกรายการสิ่งของติดตัวศพให้ครบถ้วน ซึ่งของติดตัวศพนี้ควรถูกนำส่งให้แก่ญาติผู้เสียชีวิตหรือพนักงานสอบสวนเสมอ บางกรณีไม่สามารถผ่าชันสุตรได้ทันที ต้องมีการประสานงานกับสถานทูต แพทย์เจ้าของไข้ บริษัทประกันภัย ให้เรียบร้อยก่อนการผ่าชันสุตร

4.3 ความเหมาะสมของสถานที่ผ่าศพ หมายถึง ห้องปฏิบัติผ่าศพ มีความสะอาด แบ่งเป็นสัดส่วน มีการบริหารจัดการน้ำและขยะที่ถูกต้อง ห้องเก็บศพ มีปริมาณพื้นที่เก็บศพเพียงพอ และมีอุณหภูมิเหมาะสมต่อการเก็บศพทั้งในระยะสั้นและระยะยาวพร้อมทั้งมีการจำกัดการเข้าถึงศพ

5. ระบบห่วงโซ่วัสดุพยานและระบบงาน

5.1 ระบบการลงทะเบียนศพ หมายถึง ระบบการบันทึกข้อมูลศพที่จำเป็นต่อการตรวจชันสุตรโดยต้องบันทึกทันทีเมื่อได้รับศพจากหน่วยงานอื่นๆ ข้อมูลจากใบนำส่งศพ มีความถูกต้อง บางกรณีอาจจะพบสาเหตุการเสียชีวิตโดยย่อที่ไม่สัมพันธ์กับศพ ต้องมีการบันทึกไว้ รวมทั้งบันทึกภาพเมื่อรับศพ เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของศพ สิ่งของติดตัวศพซึ่งอาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญาติผู้เสียชีวิตได้ และทราบถึงร่องรอยบาดแผล ตำหนิ ที่จำเป็นต่อกระบวนการตรวจชันสุตร

5.2 ระบบการลงทะเบียนวัสดุพยาน หมายถึง ระบบบันทึกข้อมูลวัสดุพยานที่เก็บได้ เป็นวัสดุพยานชนิดใด ใช้อุปกรณ์เก็บวัสดุพยานลักษณะใด บนศพใด ครอบคลุมลักษณะของวัสดุพยาน และสามารถใช่

รูปแบบการทำงานที่ปรับปรุงใหม่

ภาพที่ 2 รูปแบบการทำงานที่ปรับปรุงใหม่

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเชิงคุณภาพการเก็บวัดถุยานในกระบวนการผ่าศพทางนิติเวชศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยตามแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ที่ได้เน้นให้สร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานในองค์กรทางนิติวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญและรูปแบบกระบวนการชันสูตรศพและการผ่าศพทางนิติเวชศาสตร์ ตามหลักของห่วงโซ่วัดถุยานที่เน้นช่วงเวลาการครอบครองของวัดถุยานตั้งแต่ได้รับ ผ่านการตรวจวิเคราะห์ เข้าสู่ชั้นศาลและสิ้นสุดเมื่อมีการทำลายหรือนำส่งคืนญาติ และหลักเบื้องต้นของการเก็บวัดถุยาน ประกอบด้วย การบันทึกภาพวัดถุยาน การป้องกันการปนเปื้อนของวัดถุยาน และการติดฉลากและทำเครื่องหมายวัดถุยาน มาตรฐานห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ต่างๆและข้อกำหนดตามมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ISO/IEC 17025 เพื่อสร้างตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการเก็บวัดถุยานในกระบวนการผ่าชันสูตรศพทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งใช้ส่วนหนึ่งของมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ISO/IEC 17025 โดยพบปัจจัยที่ส่งผล ประกอบด้วยปัจจัยด้านอุปกรณ์ เทคนิคการเก็บวัดถุยาน การเก็บรักษาสภาพศพก่อนกระบวนการผ่าชันสูตร และ ห่วงโซ่วัดถุยาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันตามสมการโครงสร้าง (ภาพ1) และ ผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบการทำงานโดยเพิ่มขึ้นตอนการป้องกันวัดถุยาน (ภาพ2) เพื่อให้กระบวนการเก็บวัดถุยานสามารถตรวจสอบกลับได้ เพิ่มกระบวนการในการรับศพเพื่อให้ได้ข้อมูลของศพที่ดีขึ้น และสามารถตรวจสอบกลับได้เช่นกัน และคาดการณ์ถึงผลของการศึกษาว่ากระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรและการเพิ่มอุปกรณ์ป้องกันวัดถุยาน สามารถพัฒนาคุณภาพการเก็บวัดถุยานได้

ในสภาพความเป็นจริง การแก้ไขเพียงกระบวนการเก็บวัดถุยานเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถยกระดับความน่าเชื่อถือของวัดถุยาน เนื่องจากวัดถุยานเป็นสิ่งที่เสื่อมสภาพได้ และมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้ปฏิบัติงานหลายกลุ่ม การจัดเก็บวัดถุยานโดยผู้ช่วยแพทย์ผ่าศพที่ถูกต้องเป็นเพียงการรักษาสภาพ, คุณภาพให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อนำไปทดสอบทางห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจพบข้อผิดพลาด ชัดจำกัดของการทดสอบ ที่ทำให้ผลการทดสอบซึ่งศาลได้นำไปใช้มีความผิดพลาด คลาดเคลื่อนได้ การพัฒนาการเก็บวัดถุยานด้วยการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ ทั้งในสถานที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่และในองค์กรอื่นๆที่กำลังพัฒนามาตรฐาน ให้สามารถตรวจสอบกลับได้ตามมาตรฐานสากล ช่วยทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของวัดถุยานตั้งแต่ต้นทางจนถึงสิ้นสุดกระบวนการในชั้นศาล

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม.(2560).แผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม.
กรุงเทพฯ:
- คณะทำงานจัดทำร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล. (2559). ข้อเสนอแนะ
มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน version 1.0. กรุงเทพฯ:
- ชัยชาญ ไชยรังสีนันท์.(2559). การรับรองระบบมาตรฐานสากลกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์.
พงศกร ธิตโชต.(2560).นิติเวชศาสตร์เบื้องต้น.
- เลี้ยง หุยประเสริฐ. (2547). การผ่าศพทางนิติเวชศาสตร์, นิติเวชศาสตร์ สำหรับพนักงานสอบสวน.
วิชาญ เปี้ยานิ้ม. (2560).ขอบเขตของงานนิติเวชและการให้บริการ.
- วิสูตร พงศศิริไพบูลย์. (2552).แพทย์ออกชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่พบศพ: หน้าที่หรือดุลพินิจ.
สถุษฐ์ สืบพงษ์ศิริ.(2551). วัตถุประสงค์ทางนิติวิทยาศาสตร์.
- จากุพัจจน์ คชะสินทร์.(2559). แนวทางการปฏิบัติตาม ASCLD/LAB Guidance Document on
Sampling, Sampling plans, and Sample Selection.
- ณรงค์ กุลนิเทศ. (2559). รูปแบบและมาตรการแก้ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์. กรุงเทพฯ:
- Angi M. Christensen. (2014). Error and its meaning in forensic sciences. Fairfax:
- Cristina Basso. (2017). Guidelines for autopsy investigation of sudden cardiac death: 2017
update from the association for European cardiovascular pathology. Italy: Springer
- Jonathan J. Koehler. (2017). Intuitive error rate estimates for the forensic sciences.
- Michael Osborn. (2015). Guidelines on autopsy practice: Sudden death with likely cardiac
pathology. London:
- Michael Osborn. (2017). Guideline on autopsy practice Third trimester antepartum and
intrapartum stillbirth. London:
- Oregon state police. (2015). Physical evidence manual’s. USA:
- South Carolina law enforcement division. (2018). forensic Services Laboratory Evidence
Submission Manual. USA:
- Spitz WU, editor (2006). Spitz and Fisher’s medicolegal investigation of death. 4th ed. Illinois:
charles C Thomas publisher Ltd; 3-5.
- The Royal College of pathologist. (2011). How to assess the quality of a pathology service.
Report of a meeting held to discuss the evaluation of medical laboratories in the
context of health service reform .London:
- The Royal College of pathologist. (2013). Key performance indicators – proposals for
implementation